

Dünya Sisteminin Hegemonya Döngüleri ve Çin'in Tek Kuşak Tek Yol Girişimi¹

Yunus Emre Mahir²

Öz

Bu çalışma, Çin'in 2013 yılında başlatmış olduğu Tek Kuşak Tek Yol girişimini, Çin'in kapitalist dönüşümünün siyasal ve ekonomik dinamiklerini içerecek şekilde, kapitalist dünya sisteminin hegemonya döngüleri ile bağlantılı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla Giovanni Arrighi ve Kojin Karatani'nin geliştirdiği hegemonya döngüsü tezleri karşılaştırılmalı olarak işe koşulmuştur. Arrighi'nin açıklama modelini takip edersek, bu girişim, Çin merkezli daha eşitlikçi ve muhtemelen kapitalist olmayan olası yeni bir hegemonya rejiminin öncülü olarak ele alınabilir. Karatani'nin tezinden yola çıkarsak ise bu girişim, dünya tarihinin hegemonik bir devletin var olmadığı merkantilist-emperyalist aşamasına geçilmesinin bir belirtisi olarak görülebilir. Buna göre ABD merkezli, sermayenin uluslararası serbest hareketine ve ulus devletlerin siyasal egemenliğine dayalı hegemonya rejiminin pratik olarak ortadan kalkmış olduğu koşullarda, merkantilist ekonomi politikaları ve ulus-devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları emperyal karaktere sahip bölgesel işbirlikleri ortaya çıkmaktadır. Çin'in Tek Kuşak Tek Yol girişimi de böylesi bir bölgesel siyasal birliğin kurulmasına ve başta Çin sermayesi olmak üzere bu bölgesel birliğe katılan ülkelerin sermayelerinin birikimine ve kârlılığını sürdürmesine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Başta dünya sisteminin merkez ülkeleri olmak üzere, tüm dünyada merkantilist-emperyalist politikalar yaygınlaşır ve bu karakterdeki siyasal hareketler iktidara gelirken, Çin de bu sistemik baskı karşısında kendi payına düşen rolü oynamaktadır. Sonuç olarak bu girişim, yeni bir hegemonya kurma çabasının değil, aksine bir hegemonyanın olmadığı ve yakın zamanda muhtemelen yenisinin kurulamayacağı bir dünya sistemine uyum sağlama arayışının bir parçasıdır.

Anahtar Kelimeler: *Hegemonya döngüsü, Kapitalizmin geleceği, Emperyalizm, Tek Kuşak Tek Yol*

Hegemonic Cycles of the World System and China's One Belt, One Road Initiative

Abstract

This study aims to analyze the China's One Belt One Road initiative in connection with the hegemonic cycles of the capitalist world system, including the political and economic

¹ Makale gönderim ve kabul tarihi: 15.02.2019 – 29.03.2019

² Araştırma Görevlisi, Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.
E-posta: ymahir@gmail.com. ORCID Numarası: 0000-0003-4852-704X

dynamics of China's capitalist transformation. For this purpose, the theses of the hegemonic cycle developed by Giovanni Arrighi and Kojin Karatani were employed. If we follow the explanation model of Arrighi, this initiative could be considered as the precursor of a China-based more egalitarian and possibly non-capitalist new hegemonic regime. If we take the Karatani's thesis, this initiative can be seen as a sign of the transition to the mercantilist-imperialist phase of the world history wherein a hegemonic state does not exist. According to this thesis, the US-centered hegemonic regime, which is based on the international free movement of capital and the political sovereignty of nation-states, has practically disappeared. Under these conditions the mercantilist economic policies are becoming widespread and at the same time imperialistically characterized regional blocs formed by the nation-states are arising. China's One Belt One Road initiative aims to contribute to the formation of such a regional political bloc and to the accumulation and profitability of the capital of the countries participating in this regional cooperation. While mercantilist-imperialist policies are becoming widespread throughout from the core countries of the world-system to the others and the political movements in this line are coming into power, China just plays its role in the face of this systemic pressure. As a result, this initiative is not an attempt for a new hegemony, but rather a move for adaptation to a world system in which there is no hegemony, and a new one will probably not be established.

Keywords: *Hegemonic cycle, Future of capitalism, Imperialism, One Belt One Road*

Giriş

Kapitalist dünya sistemi ikili anlamda bir krizin içerisine girmiştir. Birincisi dünya genelinde ekonomik büyüme oranlarının, özellikle 2008 sonrası önceki on yıllara kıyasla düşmesidir. Mevcut durumda büyüme oranlarının büyük bir kısmını üstlenen de ABD ya da Avrupa ülkeleri değil, başta Çin ve Hindistan olmak üzere Doğu Asya ülkeleridir. Krizin ikinci ayağı ise ABD hegemonyasının gerilemesi ve hatta pratik olarak ortadan kalkmış olmasıdır. Farklı ekollerden gelen kuramcılar böylesi bir durumda yeni hegemonik güçlerin oluşmasını beklerken, ne Çin ne de başka bir yükselen güç, kesintisiz olarak devam eden ekonomik büyümesine ve oluşan boşluğa rağmen bir hegemonya projesi geliştirmemekte bunun yerine bu güçler kendilerini bölgesel rekabetçi olarak ortaya koymaktadırlar.

Bu görünürdeki çelişkili duruma açıklama getirmek isteyen bir çalışmaya göre (Stephen, 2014); yükselen yeni güçlerin küresel kapitalizme entegrasyonu ile birlikte büyük güçler arasındaki geleneksel güç çatışması azalmış ve yeni güçler kurulu düzene bağımlı hale gelmişlerdir. Yükselen güçler ile geleneksel güçler arasındaki temel ayrışma, yükselen güçlerin ekonomik hâkim sınıflarının daha devletçi olması ve uluslararası kapitalist sınıf yapısına entegre olamamalarıdır. Sonuç olarak yükselen güçler aynı anda hem daha az liberal hem de ulus aşırı olarak bütünleşmiş hibrid rejimler ortaya koymuşlardır.

Bu açıklama biçiminin özellikle, yükselen güçlerdeki devlet ve sermaye arasındaki yakın ilişkileri vurgulamasına katılıyor olmakla birlikte, dünya sisteminin mevcut durumunda daha az liberal olmasının nedeninin sadece yükselen güçler değil aynı zamanda geleneksel güçler olduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Bu çalışmada hem eski hem de yeni güçlerin daha az liberal olması ile dünya-sisteminin hegemonya dönüşümleri arasında bir ilişki kurulması hedeflenmiş ve bu ilişki ile doğrudan bağlantılı olarak, yükselen güçlerin bölgesel/kıtasal düzeyde siyasal ve ekonomik birlikler kurma eğilimleri, Çin'in Tek Kuşak Tek Yol girişimi örneği üzerinden, açıklanmaya çalışılmıştır. Genel olarak bu alanda yapılan çalışmalar Çin'in içsel ekonomik ve siyasal süreçleri üzerinden bir açıklama getirme çabasıyken, burada, Çin'in girişimi genel olarak kapitalist dünya-sistemindeki tarihsel ve yapısal dönüşümlerin bir sonucu olarak ele alınacaktır.

Bu çalışma iki ana bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde dünya-sistem analizi perspektifinden hegemonyanın kurulma ve el değiştirme süreçleri tarihsel olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda özel olarak Giovanni Arrighi'nin genişlemeci hegemonya döngüsü yaklaşımı ve Kojin Karatani'nin tekerrür eden hegemonik döngü yaklaşımı incelenmiş ve her iki düşünürün, Çin'in dünya sistemindeki geleceğine dair öngörülerini karşılaştırılmıştır. İkinci bölümde ise Çin'in 1978 yılında başlayan dünya ekonomisiyle bütünleşmesini sağlayan kapitalist reformasyon süreci siyasal, ekonomik ve askeri yönleri ile ele alınmış ve sonuçları itibarıyla değerlendirilmiştir. 2013 yılında başlatılmış Tek Kuşak Tek Yol girişimi de bu bağlamda, arkasındaki motivasyonlar ve başta ABD ve Çin arasındaki olası hegemonik rekabetle ilişkili olmak üzere siyasal ve ekonomik sonuçları itibarıyla incelenmiştir. Bu çalışmanın ana argümanı; bu girişimin, kapitalist dünya sistemindeki, ekonomik liberalizmden merkantilizme ve ulus-devlet egemenliğinden bölgesel siyasal birliklere geçişin bir uzantısı ve sonucu olarak ele alınması gerektiğidir.

Argümanımızı daha detaylı olarak ele almaya başlamadan önce bu çalışmada dünya-sistem yaklaşımının neden kullanıldığını bu yaklaşıma yönelik eleştirilerle birlikte açıklamaya çalışacağız. Dünya-sistem analizi dünyanın ekonomik ve siyasal yapısını devletlerin de tabii olduğu ancak onların da üzerinde işleyen hiyerarşik bir işbölümü temelinde ele alan ve en önemli amacı kapitalizmin dünya ölçeğinde gelişiminin tarihsel mekanizmalarını ortaya sermek olan bir dünya siyasetini inceleme yöntemidir.

Dünya-sistem analizinin ilk kuramcılarına karşı geliştirilen en yaygın eleştirilerden biri sınıflara dayalı bir analizin yerine merkez - periferi ilişkilerinin getirilmiş olmasıdır (Bergesen, 1984). Örneğin, Robert Brenner'a göre (1977) Immanuel Wallerstein'in tezleri ticaretin ve parasal faaliyetlerin gelişmesi gibi mübadele ilişkilerine odaklıdır ancak bir ülkenin gelişmişliğinin ya da az gelişmişliğinin esas belirleyicisi o ülke içerisindeki üretim araçlarının özel mülkiyetinin dağılımı gibi sınıflar arası ilişkilerdir. Burada bu tartışmanın detaylarına girmek mümkün değildir

ancak eşitsiz mübadele ilişkilerinin pekâlâ sınıflar arası ilişkileri de içinde taşıdığı savunulabilir. Bir ülkede belirli bir sınıfın üretim araçları ve devlet üzerindeki egemenliği o ülkenin dünya sistemi içerisindeki konumuna bağımlı olabilir. Örneğin 1979 sonrası başta ABD ve İngiltere’de olmak üzere burjuvazinin muhafazakâr kanadınca küresel ölçekte gerçekleştirilen neoliberal/muhafazakâr devrim ile hem ABD’nin hegemonik gücünün gerilemesine hem de Keynesçi kapitalizmin krizine çözüm getirilmesi amaçlanmıştır. Böylece muhafazakâr burjuvazi ABD’nin dünya sistemi içerisindeki hegemonik konumunu koruyarak kendilerinin de ABD içindeki hâkim konumlarını tahkim edebilmişlerdir. Sonuç olarak dünya-sistem yaklaşımı ülke içi ve dışı ayırımı tasfiye edebilme potansiyelini taşımakta ve kısmi bir indirgeme riskini göze alarak eşitsiz mübadele ilişkileri ve sınıflar arası ilişkileri bütünleşik olarak ele alabilmektedir.

Dünya-sistem analizini yöntem olarak benimsemenin bir diğer avantajı da siyasal ve ekonomik tarihsel süreçleri birlikte ele almaya imkân vermesidir. Bu bağlamda atfettikleri işlev ve önemini vurgulanması bakımından farklılıklar olsa da dünya-sistem analizcileri devlet iktidarını kapitalizmin hem kuruluşunda hem yayılmasında hem de sürdürülmesinde tali değil zorunlu olarak ele alırlar.³ Wallerstein’e göre bir birikim rejiminin devamlılığı hegemonik ve merkez güçlerin bu rejimi korumaya yönelik faaliyetlerine bağımlıdır ve hegemonik güç bu gücünü dünya sisteminde daha avantajlı bir konuma geçme uğruna tüketir; örneğin ABD’nin üretimde üstünlükten finansal üstünlüğe geçişinde yaşanan budur. Hegemonik gücün gerilemesi ise birikim rejiminin krizine yol açar. Arrighi de ileride detaylı olarak açıklayacağımız üzere kapitalist piyasa ekonomisinin ancak öncü yönetim organizasyonun örgütsel alanda yapacağı bir devrim ile genişleyebileceğini savunur.⁴ Karatani ise devleti piyasa karşısında özerk olarak ele alarak⁵ hem Wallerstein’den hem de Arrighi’den ayrılmakta ve Karl Polanyi’yi takip ederek piyasa ekonomisinin ancak devlet iktidarınca topluma yukarıdan dayatılarak kurulabileceğini savunmaktadır. Ona göre dünya tarihinin özellikle hegemonik gücün çekildiği dönemlerinde hâkim birikim rejimi dönüşmekte ve devletler arası rekabetin yükselişine merkantilist politikalar ve emperyalist eğilimler eşlik etmektedir.

Göstermeye çalıştığımız üzere dünya-sistem analizi kuramcıları, siyasal ve ekonomik süreçler arasında özgün ve bütünlüklü ilişkiler kurabilmektedirler.

³ Bu açıdan Marksist kuram ile devamlılık içerisindeyler. Karl Marx devlet iktidarını özellikle ilkel birikimi analiz ederken sermaye birikiminin başlangıcı için zorunlu olarak ele alır. Genel olarak devleti de tek tek değil ancak toplam olarak sermayenin yürütme aracı olarak görür.

⁴ Burada Marx’tan ayrılmaktadır. Marx, dönemselsel olarak sermayenin yoğunlaştığı merkezlerden ve bunların çöküşlerinden bahsederken bu süreçleri birbirinin tekrarları olarak ele alır. Arrighi ise Marx’tan farklı olarak her bir yükselen merkezin ve kurduğu birikim rejiminin kendine has siyasal ve ekonomik özelliklerinin olduğunu ve bu durumun piyasa ekonomisinin genişlemesi için zorunlu olduğunu savunur. Örneğin ABD öncesindeki hegemonik güçler sermaye ihraç eden konumdayken ABD’nin sermaye ithalatçısı olduğunu savlar (Arrighi, 2010: 16).

⁵ Burada Marx’ın Bonapartist, yani burjuvazi tarafından işçi sınıfının devrimci taleplerini bastırmak üzere yaratılmış ancak nihayetinde geçimlik köylülerin de desteği sayesinde burjuvaziye karşı hareket edebilen devlet analizini geliştirmeye çalışmıştır.

Sonuç olarak, dünya-sistem analizi araştırma konumuz olan, kapitalist dünya ekonomisindeki kırılmalarla bağlantılı hegemonya dönüşümlerini ve yükselen güçlerin politikalarını açıklamak için uygun bir yöntem olarak görünmektedir.

Kapitalist Dünya Sisteminin Hegemonya Döngüleri

Dünya-sistem analizcileri, kapitalist dünya sistemini tarihsel olarak belirli döngüler ve sistemik krizler üzerinden aşamalandırarak incelerler. Bu döngüler, kapitalist piyasa ekonomisinin sistemik düzeydeki etkinliklerinin toplu sonuçlarıyla – örneğin genişleme ve daralma - ve siyasal güç yapısındaki dönüşümlerle – örneğin hegemonik devletin yükselişi ve düşüşü - bağlantılı olarak ele alınır.

Wallerstein, kapitalist dünya sisteminin krizlerini açıklamak üzere, kapitalist piyasa ekonomisinin genişleme ve daralma süreçlerine denk düşen Kondratiyef dalgalanmalarından yararlanır. Buna göre ortalama 50 yılda bir kapitalist piyasalar bir yükseliş ve sonrasında çöküş döngüsünü tekrarlarlar. Bu çöküşler çoğunlukla mevcut sistemin krize girmesine yol açar ve ancak sistemik düzeyde bir dönüşümle - genellikle üretim sistemlerinde bir teknolojik gelişme ve yeni bir ana-ürünün ortaya çıkmasıdır - krizden çıkılır ve bir sonraki dalga başlar.

Wallerstein, 1945-1970 arası dönemi kapitalist dünya ekonomisinin üretici yapıları bakımından o zamana kadarki tarihindeki en büyük genişleme dönemi olarak ele alır (Wallerstein, 2006: 83). Bu dönemde genel ekonomik refaha geleceğe yönelik iyimserlik ve sosyal ve demokratik haklardaki gelişmeler eşlik etmiştir. Ancak bu süreç kendi çelişkilerini de içermektedir. Genel ekonomik refah artışı, dünyanın merkez ve çevre bölgelerindeki çelişkinin derinleşmesini ve ekonomik, kültürel ve siyasal eşitsizliklerin artışı da beraberinde getirmiştir. Tüm bu çelişkiler, ekonominin daralma aşamasına geçmesiyle birlikte görünür hale gelmiş ve küresel ölçekli 1968 ayaklanmasıyla anti-sistemik söylem ve pratikler ile siyasal ifadelerini bulmuşlardır. Bu sistem karşıtı söylemlerin başında gelenlerden biri de mevcut hegemonik gücün, yani ABD'nin reddedilmesidir.

Wallerstein'e göre (2006: 94) dünya sisteminde hegemonya, bir devletin diğerleri üzerindeki ekonomik, siyasal ve finansal üstünlükleri birleştirdiği dolayısıyla da siyasal ve kültürel liderliği üstlendiği durumun adıdır. Hegemonik güçler oyunun kurallarını belirleme kudretine sahiptirler ancak tanımları gereği bu güçleri sürekli değildir, hegemonya aynı zamanda kendini yok eden bir süreçtir. Hegemonya bir mutlak hâkimiyet anlamına da gelmez; Wallerstein, üstünlükten kaynaklı bir liderlik olarak hegemonya ile mutlak egemenlik anlamına gelen dünya imparatorluğunu birbirinden ayırır. Ona göre tarihte birçok dünya imparatorluğu kurma girişimi olmuş (örneğin, Charles V, Napolyon ve Hitler'in girişimleri) ancak hepsi başarısızlığa uğramışlardır. Hegemonyanın ise modern kapitalist dünya-sisteminde ortaya çıkması daha olasıdır ve dünya sisteminin farklı dönemlerinde hegemonya kurmayı başarmış üç devlet vardır; Birleşik Bölgeler (Hollanda), Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler (2006: 57).

Genişlemeci Hegemonik Döngü

Giovanni Arrighi, Wallerstein'i takip ederek dünya hegemonyasını, egemen devletler sistemi üzerinde liderlik ve yönetim işlevlerini gerçekleştiren devletin gücü anlamında kullanır (2010: 28). Hegemonik devlet, dünya-sistem ölçeğinde bir kapitalist birikim rejiminin siyasal, askeri ve yönetsel gerekliliklerini yerine getirerek rejimin devamlılığını sağlayan ve kendisini bu birikim rejiminin merkezine yerleştiren başat güçtür. Hegemonyanın ömrü hâkim birikim rejiminin ömrüne bağlıdır ve çoğunlukla hegemonik gücün çıkarları ile birikim rejiminin gereklilikleri arasındaki çelişkinin sonucu bir hegemonik döngü kendisine meydan okuyan bir başka hegemonya ve birikim rejimince devralınır (Arrighi, 2010: 374-8).

Bu el değiştirme süreçleri aynı zamanda kapitalist dünya sisteminin genişleme süreçleridir. Bu genişleme iki türlü olarak gerçekleşir. İlk olarak hegemonik gücün yayılmacılığı ile bağlantılı olarak kapitalist dünya-sisteminin coğrafi etki alanı genişler. İkinci olarak ise her bir hegemonya devrinde yeni hegemonik güç, kapitalist birikim rejiminin devamlılığı için kendinden öncekilerin üstlenmediği yeni bir maliyeti içselleştirir. Aslında kapitalist dünya-sisteminde yeni bir hegemonyanın eskisinin yerine geçebilmesi için önceki hegemonik gücün çözmekte yetersiz kaldığı ve hatta sorunun bir parçası olduğu, sistemik bir krize çözüm geliştirmesi gereklidir. Örneğin 17. Yüzyılda Hollanda, sermaye birikiminin askeri koruma maliyetlerini üstlenerek hegemonyayı Cenovadan devralmıştır. Benzer bir şekilde 18. yüzyılda Britanya, askeri maliyetlere ek olarak, sermaye birikimi için gerekli üretimin organizasyonun maliyetlerini üstlenerek (sanayileşme sürecinde sermayenin devlet tarafından desteklenmesi örneğinde olduğu gibi) kapitalist dünya sisteminin yeni hegemonik gücü olmuş ve aynı anda piyasa ekonomisinin yeni bir genişleme dalgası başlamıştır.

1870'lerden itibaren Birleşik Krallık'ın hem Avrupa güçler dengesi hem de küresel birikim rejimi üzerindeki hâkimiyeti gerilemeye başlamıştır. Bu dönemde bir yandan ABD hem emek hem de sermaye için bir çekim bölgesine dönüşmüş diğer yandan ise Avrupa içerisinde Almanya, İngiltere'nin üstünlüğüne meydan okumaya başlamıştır (Arrighi, 2010: 60). İngiltere'nin hegemonyası çözüldürken oluşan boşluğu doldurmak üzere ortaya çıkan iki ana hegemonya projesinden ABD'ninki zafer kazanmıştır. ABD'nin yeni hegemonya projesinin iki temel ayağı vardır. Birincisi, İngiltere'nin artık devam ettiremez hale geldiği, ulusların egemenliğine dayalı Westfalya devlet sisteminin restorasyonu ve böylece savaşın bir genişleme aracı olmaktan çıkartılmasıdır. İkincisi ise, bu egemen ulus-devletlerin uluslararası ticaret ve sermaye akışları üzerindeki kontrollerinin kısıtlandırılarak, küresel ölçekte bir serbest ticaret ve finansal akış rejiminin güvence altına alınması ve bu rejimi devam ettirmenin maliyetlerinin ABD tarafından içselleştirilmesidir (Arrighi, 2010: 68).

Arrighi'ye göre (2010: 309) kendinden önceki her hegemonya rejimi gibi ABD hegemonyası da 1970'lerden itibaren gerileme sürecine girmiştir. Bu gerileme, ABD

merkezli Bretton Woods para sisteminin krizi, Vietnam'daki askeri yenilgiler ve ABD'nin ideolojik hâkimiyetinin sorgulanması ile başlamıştır. 1970'lerden itibaren ABD'nin temel politikası hem küresel finans sistemi hem de devletler sistemi üzerinde ABD'nin hegemonik gücünün restorasyonu ve küresel kapitalist birikim rejiminin devamlılığını sağlamaktır. Ancak daha önceki hegemonya rejimlerinde olduğu gibi, siyasal hegemonyanın kendi özel çıkarları ile küresel birikim rejiminin gereklilikleri arasında oluşan ve gittikçe derinleşen çelişkiler sonucunda mevcut hegemonya düzeni aşılması neredeyse imkânsız bir krize girmiştir.

Öncü Yönetim Organizasyonu	Rejim Tipi/Döngüsü		İçselleştirilmiş Maliyetler			
	Yaygın	Yoğun	Koruma	Üretim	Finansal ve Mali İşlemler	Yeniden Üretim
Dünya-Devlet		ABD	Evet	Evet	Evet	Hayır
Ulus-Devlet		Britanya	Evet	Evet	Hayır	Hayır
Şehir Devlet		Hollanda	Evet	Hayır	Hayır	Hayır
		Cenova	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır

Şekil 1. Dünya Kapitalizminin Evrimsel Örüntüleri. Giovanni Arrighi'nin hazırladığı şema (2010: 375). Yazar tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Arrighi'nin ortaya koyduğu Şekil 1'deki genişlemeci hegemonik döngü şemasını geçerli kabul edersek mevcut dünya-sisteminin geleceği ile ilgili beş aşamalı bir öngöründe bulunmak mümkün olur. Birinci olarak, 1970'lerin başındaki krizin erken sinyalinden yaklaşık elli yıl sonra ABD rejimi mutlak bir krize girebilir. İkinci olarak, zaman içerisinde (bir diğer yirmi ya da otuz yıl içinde) bu kriz,

dünya ekonomisinin yeni bir maddi genişlemesini sağlamaya muktedir yeni bir rejimin oluşması ile birlikte aşılabılır. Yeni rejimin lideri konumunda olan yönetim organizasyonu bir dünya-devletinin özelliklerine ABD'nin olduğundan daha yakın olacaktır. Dördüncü olarak, bu yeni rejim, ABD rejiminden farklı olarak, yoğun (tüzel-ulusal) değil, yaygın (kozmpolit-emperyal) tipte olacaktır. Son ve en önemlisi olarak, yeni rejim, ABD'nin dışsallaştırmaya eğilimli olduğu, hem insan yaşamının hem de doğanın yeniden üretim maliyetlerini içselleştirecektir.

Arrighi'ye göre (2010: 379) burada bahsedilen ilk iki aşamadan birincisi geçilmiş, ikincisine ise geçilmektedir. Yeni Amerikan yüzyılı söylemiyle birlikte geliştirilmiş neo-muhafazakâr proje – esasında hegemonyanın mutlak dominasyona dönüştürülme çabası - ABD hegemonyasının mutlak krize girmesiyle sonuçlanmıştır. Aynı zamanda dünya ekonomisinin merkezi de Doğu Asya'ya kayma sürecine girmiştir (Arrighi, 2007). Ekonominin merkezinin Çin başta olmak üzere Doğu Asya'da yoğunlaşması sürecine kapitalist ekonominin maddi genişlemesini sağlayacak yeni bir hegemonya projesinin eşlik edip edemeyeceği ise hala belirsizdir.

Arrighi, dünya-sisteminin mevcut durumunda nereye evirilebileceğine dair üç alternatif senaryo önermektedir (2010: 381). Bunlardan birincisi, ABD ve başta Avrupa ülkeleri olmak üzere müttefikleri, askeri üstünlüklerini kullanarak Doğu Asya'daki yükselen kapitalist merkezlerden bir tür koruma bedeli çekmeye çalışabilirler. Eğer bunu başarabilirlerse dünya tarihindeki ilk gerçek dünya imparatorluğunu kurmuş olurlar. Yani birinci senaryo, krizdeki ABD hegemonyasının kendini dünya imparatorluğuna dönüştürerek krizden çıkmasıdır. İkinci ve burada esas olarak dikkate alacağımız senaryo ise, Çin'in merkezinde yer aldığı yeni bir hegemonya projesinin, kapitalist ekonominin yeni bir genişlemesi ve de yeniden üretim maliyetlerin Çin veya Doğu Asya merkezli yeni bir hegemonya rejimince içselleştirilmesi yoluyla ABD hegemonyasının yerine geçmesidir. En az ilk ikisi kadar dikkate değer bir diğer senaryo ise ne ABD hegemonyasının krizden çıkabileceği ne de ona alternatif bir hegemonya projesinin inşa edilebileceği durumdur. Bu senaryo da iki alternatiflidir. Bunlar, bir hegemonyanın olmadığı ve dolayısıyla kaotik ve parçalı kapitalist dünya-ekonomilerinden oluşan bir dünya düzeninin, ya da post-kapitalist bir ekonomik modelin ortaya çıkmasıdır. Arrighi hakkında yazan, John Gulick'a göre (2011) küresel sistemin bir sonraki uzun genişleme dalgasına girmesi için gerekli kaynak miktarı ve bu kaynakların yönetimi için gerekli organizasyon düzeyi düşünüldüğünde yeni bir post-ABD hegemonya rejiminin ortaya çıkmayacak olması son derece muhtemeldir.

İkinci senaryoya dönersek, Arrighi'ye göre kurulması muhtemel Çin merkezli yeni hegemonya rejiminin temelleri Çin'in üretime dayalı ekonomik gelişmesi ve küresel ekonomide merkezi bir konuma doğru ilerlemesi ile atılmıştır. 1990'lar ve 2000'ler boyunca, dünya ekonomisi krizlerle boğuşurken Çin, hem ekonomik büyümesini büyük ölçülerde devam ettirmeyi başarmış hem de bu süreçte dünya

ekonomisine entegrasyonunu iletmiştir. Bu durumun, ABD hegemonyasının devam eden krizinin olası sonuçları için iki önemli anlamı vardır. Birincisi Çin'in artan merkezileşmesi, bölgenin kendi tarihsel mirasına dayanmaktadır ve bu nedenle de dayanıklı ve kendine özgü kalması beklenebilir. İkinci olarak, Çin'in demografik boyutu düşünüldüğünde, onun ekonomik genişlemesi küresel refah hiyerarşisini devirme bakımından önceki Doğu Asya ekonomik mucizelerinin hepsinin toplamından daha etkili olabilir. Buna göre Arrighi, Çin merkezli yeni bir hegemonya rejiminin şimdikinden daha eşitlikçi bir düzen getireceğini düşünmektedir. Böylesi bir –felaketsiz- geçişin önünde ise iki temel potansiyel engel görür. Birincisi, ABD'nin bu geçişe uyum sağlamaya olan direncidir.⁶ İkincisi ise Doğu Asya'nın ekonomik genişlemesinin hem kendileri hem de dünya için yeni bir kalkınma yolunu açabilme kapasitesindeki belirsizliktir. Başka bir ifadeyle Doğu Asya ülkelerinin insan yaşamının ve doğanın yeniden üretim maliyetlerini içselleştirecek bir rejimi kurmayı başarıp başaramayacaklarıdır.

Tekerrür Eden Kesintili Hegemonik Döngü

Kojin Karatani, dünya-sisteminin hegemonya döngülerini, kapitalizm, devletler ve uluslar arasındaki karşılıklı olarak gelişen süreçlerin bir sonucu olarak ele alır. Hem kapitalizmin hem de devletlerin kendilerine özgü ancak birbirlerini etkileyen döngüsel süreçlere tabi olduklarını savunur. Karatani'ye göre (2014: 271) kapitalist dünya ekonomisi ve dünya sistemi içerisindeki devletler bir madalyonun iki yüzü gibi beraber olarak incelenmelidir. Bu bağlamda da hem Wallerstein'i kapitalist piyasa karşısındaki devletlere tanıdığı aşırı özerklik üzerinden hem de Arrighi'yi devletleri ekonomik süreçlere aşırı bağımlı olarak ele alması üzerinden eleştirir. Bu analitik çerçeveden yola çıkarak dünya sisteminin hegemonya döngülerine dair iki önemli çıkarım yapar. Birincisi, hegemonik süreçlerin kesintili oluşu bununla doğrudan bağlantılı olarak ikincisi ise dünya tarihinin tekerrür ediyor olmasıdır.

Burada tarihin tekerrüründen kast edilen tarihsel olayların birebir ve mutlak olarak tekrarlanması değildir. Tekerrür, devletlerin kendi döngüleri ile küresel kapitalizmin döngüleri arasındaki belirli bir örtüşme sonucu ortaya çıkar. Karatani'nin tezinin ayırt edici noktası da devletlerin de kapitalizmin döngüleriyle ilişkili ancak kendine has bir döngüye sahip olduğunu savunmasıdır (2014: 276). Bu döngü, ulus-devlet ve emperyal devlet mantıkları arasındaki geçişliliklerdir. Ona göre hemen bütün ulus devletler, emperyal devletlerin parçalanması ya da gerilemesi ile ortaya çıkmışlardır ve tam tersine bir ulus-devlet kendi içerisinde her daim emperyalizme dönüş dinamiklerine sahiptir. Örneğin 1933 sonrası Nazilerin kontrolündeki

⁶ 2009 yılında vefat eden Arrighi, Barrack Obama'nın ABD başkanı seçilmesini bu engelin görece olarak zayıflaması olarak görmüştü (2010: 383) ancak daha Obama'nın son döneminde Çin'in yükselişini dengeleme politikaları başlatıldı ardından gelen Trump'ın seçilmesi ise bu direncin üstün gelişiminin bir belirtisi olarak okunabilir.

Almanya bir ulus-devletten dünya imparatorluğu yaratmaya girişmiştir. Ya da benzer bir şekilde aynı dönemde Japonya bir emperyal proje olarak Doğu Asya'yı etki alanına almaya çalışmıştır. Her iki örnekte de görülen ulus-devlet mantığından emperyal mantığa geçiş, dünya sisteminin mevcut durumundan bağımsız değillerdi. Karatani'ye göre (2014: 283) aslında bu girişimler Britanya hegemonyasının gerilemiş olduğu bir dönemde, ulus-devletlerin bir araya gelerek oluşturdukları ittifaklarla mevcut güç boşluğunu doldurma ve ulusal sermayelerinin karlılığını arttırma ve güvence altına alma çabalarıdır.

Tablo 1. Kapitalizmin Dünya-Tarihsel Aşamaları

Dönem	1750-1810	1810-1870	1870-1930	1930-1990	1990-
<i>Küresel Kapitalizm</i>	Merkantilizm	Liberalizm	Emperyalizm	Geç Kapitalizm	Neoliberalizm
<i>Hegemonik Devlet</i>	-	Britanya	-	ABD	-
<i>Ekonomik Politika</i>	Emperyalist	Liberal	Emperyalist	Liberal	Emperyalist
<i>Sermaye</i>	Ticaret Sermayesi	Sanayi Sermayesi	Finansal Sermaye	Devlet Tekelci Sermaye	Çok Uluslu Sermaye
<i>Dünya Metası</i>	Tekstil	Hafif Sanayi	Ağır Sanayi	Dayanıklı Tüketim Malları	Enformasyon
<i>Devlet</i>	Mutlak Monarşi	Ulus-Devlet	Emperyalizm	Refah Devleti	Bölgeselcilik

Kaynak: Karatani'nin hazırlamış olduğu tablo (2014: 273) yazar tarafından Türkçeleştirilmiştir.

Karatani, Britanya'nın çoktan dağılmış olan hegemonyasının yerini almak üzere Almanya ve Japonya'nın giriştikleri ve sonunda ABD'ye karşı kaybettikleri bu süreci kapitalist dünya tarihindeki bir tekerrür olarak ele alır (2014: 275). Bu dönemden yaklaşık 120 yıl kadar önce, yani Hollanda'nın öncülüğündeki hegemonyanın çökmüş olduğu bir dönemde kendini imparator ilan eden Napolyon, bu kez İngiliz sanayi kapitalizmine karşı birleşik bir Avrupa kurmayı amaçlayan bir başarısız dünya imparatorluğu kurma girişiminde bulunmuştu.

Karatani, Arrighi'den farklı olarak hegemonyayı yerine bir diğeri gelene kadar devam eden bir süreç olarak değil ancak ulus-devlet mantığı ile ekonomide liberal mantığın aynı anda denk gelmesi ile oluşan ve aksi durumda kesintiye uğrayan bir süreç olarak ele alır. Ona göre (2014: 272) ekonomik liberalizm, hegemonik devletin ekonomi politikasıdır ve hegemonik güç gerileyene kadar dünya kapitalizminde liberal mantık devam eder ancak hegemonya kesintiye uğradığında oluşan boşlukta emperyal projeler tedavüle girer ve hem bunun bir nedeni hem de sonucu olarak ekonomi politikaları merkantilist mantığa geçer. Bu emperyal-merkantilist rekabet dönemi de rekabet içindeki güçlerden birisinin yeni hegemonik devlet haline gelişi

ve ekonomide liberal mantığa geçişle sona erer.

Karatani'nin analitik çerçevesini takip ettiğimizde kapitalist dünya sisteminin şu an içinde bulunduğumuz dönemi ile ilgili şunları söyleyebiliriz. 1990'dan itibaren, ABD hegemonyası pratikte ortadan kalkmış ve küresel kapitalizmin yeni bir aşamasına neoliberal döneme geçiş yapılmıştır. Bu dönemin dünya ekonomisi her ne kadar liberal görünümlü olsa da aslında daha çok emperyalisttir ve her ne kadar yine aksi gibi görünse de hegemonik gücün gerilediği ve potansiyel rakiplerin hegemonik mücadeleye giriştikleri bir dönemdir. Dolayısıyla da sadece ekonomik anlamda değil aynı zamanda devlet yapısı bağlamında da bu dönem emperyalisttir (Karatani, 2014: 277) ve 1870 sonrası İngiliz hegemonyasının ortadan kalktığı ve dünya ekonomisinde emperyalizme geçilen dönem ile benzer dinamikleri içermektedir. Kapitalist dünya tarihinin içinde bulunduğumuz dönemi, sadece ABD merkezli tek bir imparatorluk kurma girişimine değil, çoklu emperyal girişimlere şahitlik etmektedir. Burada emperyalizmin doğrudan görünür olması ya da farkında olunması önemli değildir; örneğin AB'nin kapitalist dünya sisteminin baskısıyla bir tür ulus üstü yönetim yapısı oluşturması her ne kadar geleneksel anlamıyla emperyalist bir proje olmasa da devlet ve sermaye arasındaki ilişkinin biçimi düşünüldüğünde emperyalist karakterdedir.

Küresel kapitalist ekonominin liberalizmden emperyalizme geçişi hem devletlerin kendi iç mantıklarındaki dönüşüm hem de sermayenin kârlılığını korumak için gittikçe daha çok devlet desteği arayışı sonucunda gerçekleşmiştir. Dünya sisteminin hem merkez hem çevresindeki farklı coğrafyalarında, sermaye ve devlet yapıları arasında yakın ilişkilerin bulunduğu - AB, ABD, Çin, Hindistan, Rusya vb.- bölgesel emperyal girişimler ortaya çıkmıştır. Karatani, bu emperyal rekabet içerisinde, Çin veya Hindistan'ın kapitalist dünya sisteminin bir sonraki hegemonik gücüne dönüşebilmelerini ise iki nedenle zayıf bir olasılık olarak görür (2014: 283). Birincisi, hegemonya kurmanın salt ekonomik üstünlükten fazlasını gerektirmesi, ikincisi ise Çin ve Hindistan'ın küresel kapitalizmi sona erdirmeye potansiyelini taşıyor olmasıdır.

Çin ve Hindistan'ın yükselişi iki nedenle küresel kapitalizmi sona erdirebilir. Birincisi, bu iki ülkenin devasa ölçülerdeki sanayileşmesi kaynaklar üzerinde baskı yaratarak çevresel yıkımı hızlandırmaktadır. İkinci olarak ise, Çin ve Hindistan, kapitalizmin devamı için gerekli olan yedek iş gücü kaynağı olan dünyadaki toplam kırsal nüfusun yarısına ev sahipliği yapmaktadır ve bu nüfus proleter tüketici haline geldiğinde, küresel kapitalizmin yedek iş gücü kaynakları da tükenecektir (Karatani, 2014: 284). Bu iki koşul dikkate alındığında, Çin ve Hindistan'ın ekonomik genişlemesi küresel sermaye birikiminin devamlılığını olanaksız kılacaktır.

Arrighi'ye göre, dünya sisteminin geleceğine dair olasılıklardan birisi Çin'in liderliğinde ve Doğu Asya merkezli şimdikinden daha eşitlikçi bir hegemonya rejiminin kurulmasıydı. Karatani ise mevcut durumda dünya tarihinin merkantilist-

emperyalist bir aşamasına geçtiğimizden bir hegemonik gücün ortaya çıkmasını olası bulmaz. Bu emperyal rekabet içerisinde Doğu Asya ülkeleri kazanarak çıksa bile bu durum kapitalist dünya sisteminin – en azından kapitalist olma halinin- sonra ermesine yol açması beklenebilir. Karatani'ye göre sermayenin etkinliğini kaybettiği böylesi bir senaryo da devletlerin sermayenin birikiminin devamlılığını koruma baskısı sonucu dünya sistemine devletler arası güç mücadelesi damgasını vuracak ve bu mücadelenin temel aracı da savaş olacaktır.

Kapitalist Dünya Sisteminin Yeniden Yapılanması Sürecinde Çin

1978 yılında Deng Xiaoping'in iktidara gelişi ile birlikte, onun liderliğinde, Çin'in küresel kapitalist dünya ekonomisine daha sıkı bir şekilde eklenmesine yönelik ekonomik ve siyasal reformlar başlatılmıştır. En genel olarak hedefi Çin'in Maoçu devlet sosyalizminden, yine devlet kontrolünde bir kapitalizme geçişini sağlamak olan bu reformların sonucunda Çin'in küresel kapitalist ekonomiye entegrasyonu sağlanırken diğer yandan Çin devletinin merkezi gücünde Çin Komünist Partisi'ni karşı önlemler almaya zorlayacak ölçüde bir dağılma gerçekleşmiştir (Hameiri ve Jones, 2016). Bu reformların genel olarak üç temel etkisinden bahsedebiliriz. İlk olarak, Çin'de özelleştirmeler yoluyla Çin Komünist Partisi'nin içinden çıkan yeni bir devletle bağlantılı burjuva sınıfının oluşmasıdır.⁷ Ulusal petrol şirketleri gibi devasa ekonomik yapıları da kapsayan bu özelleştirme dalgası özellikle 1990'lardan itibaren ivme kazanmıştır. 1990'ların ikinci yarısından sonra ise ekonomik planlama ve yönetimle ilgili devlet kurumları ve çeşitli bakanlıklar kapatılmaya başlanmış, kamu personeli sayısı yarı yarıya azaltılmış ve kontrolcü devletten, düzenleyici devlet modeline geçilmiştir (Hameiri ve Jones, 2016). Bu reformların bir diğer genel sonucu ise Çin devletinin yönetim yapısının merkezîyetçiden, âdemi-merkezîyetçiliğe kaymasıdır (Hameiri ve Jones, 2016). Bu süreçte yerel elitlerin hâkim olduğu özel ekonomik yönetim bölgeleri ortaya çıkmış ve ülke içinde ekonomik korumacı politikalar izleyen bu bölgeler fiili olarak feodal benzeri ekonomik yapılara dönüşmüşlerdir. Reformların üçüncü genel sonucu ise Çin devlet kurumlarının eşitsiz uluslararasılaşmasıdır. Çin Merkez Bankası örneğinde olduğu gibi bazı devlet kurumları uluslararası sistemle tam bütünleşirken, bazı devlet kurumları ise uluslararasılaşmaya karşı direnç göstererek mevcut yapısını muhafaza etmeye çalışmıştır. Genel olarak bu reformlarla amaçlanan kontrolsüz bir piyasa ekonomisine geçiş değil ancak seçici bir neoliberal program ile kalkınmacı devlet planlamasının bir arada yürütülmesidir. Arrighi'nin ortaya koyduğu üzere (2007) bu süreçte merkezi hükümet genel eğitime ve yükseköğretime önemli ölçüde kaynak aktarmış ve her biri kendi alanında uzmanlaşmış, emek-yoğun, sermaye-yoğun ve teknoloji yoğun olmak üzere üç temel özel ihracat bölgesi oluşturmuştur. Böylece Çin ekonomisinin ölçek büyüklüğü sayesinde diğer ülkelerden farklı olarak tek bir

⁷ 1978 yılında Çin'in gini katsayısı dünyadaki en düşüklerden biriyken, 2008 yılı itibarıyla en yükseklerinden biri olmuş, nüfusun yaklaşık %1'i servetin %40'ını kontrol eder hale gelmiştir (Vanaik, 2013).

alanda değil birçok farklı alanda bütünleşik bir ihracat strateji geliştirebilmiştir. Sonuçta ortaya çıkan bu hibrid siyasi ve iktisadi yapısıyla Çin dünya ekonomisinde kendine özgü bir yol çizerek olağanüstü ekonomik büyüme rakamlarına ulaşmış ve de hızlı ve devasa ölçekli bir sanayileşme gerçekleştirmiştir.

Bu reformlar sonucunda Çin dünya kapitalist ekonomisiyle üretim ve ticaret alanlarında neredeyse tam bütünleşmiştir ancak finansal entegrasyonun tamamlanması özellikle devlet elitleri arasında hala tartışma konusudur. Çin'in küresel finansal sisteme bütünleşme düzeyi ve finansal para akışlarının ne kadar serbest bırakılacağı Çin'in egemen devlet-sınıfının kendi içerisindeki mücadelelerinin ve Çin'in dünya sistemi içerisinde oynayacağı rolün temel tartışma konularının başında gelmektedir. Çin'in egemen devlet sınıfının içerisinde gelenekçi fraksiyon, küresel sistemle finansal bütünleşmenin ilerlemesini savunurken aynı anda finansal hareketlerin tam serbestliğine karşı çıkmışlardır (Dierckx, 2015). Örneğin 2001 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımı birlikte Çin bankacılık sistemi küresel finansal sistemin bir parçası olmuş (Zhang, 2017) ancak bu sınıflar, sermaye kontrolleri mekanizması aracılığıyla uluslararasılaşmış Çin finans sistemi üzerindeki ayrıcalıklarını sürdürmeye çalışmışlardır.

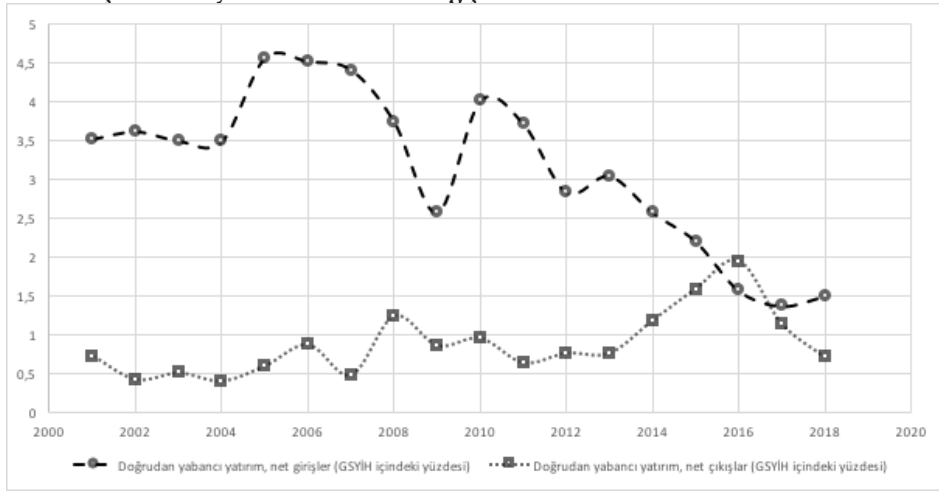
Bu geleneksel fraksiyonun karşısında yer alan yeni zenginleri temsil eden ve Çin finansal sermayesi ve yabancı sermayenin desteğini alan teknokratlardan oluşan diğer devlet fraksiyonu ise özellikle 2008 krizinden sonra uluslararası sermaye akışları üzerindeki kontrollerin gevşetilmesini sağlamışlardır. Bu liberal fraksiyon buradaki temel stratejilerini Amerika'ya ondan daha çok Amerikanlaşarak meydan okuma söylemi ile meşrulaştırmaya çalışmış ve tarihsel bloğun mevcut birikim rejimini devam ettirme eğilimine rağmen, bir hegemonik proje olarak RMB'nin⁸ uluslararasılaşmasına başvuran bir liberalleşmeyi savunmuşlardır (Dierckx, 2015). Sermaye kontrollerinin gevşetilmesi ya da sıkılaştırılması Çin yönetici eliti arasındaki tartışma alanlarından biridir ve çoğunlukla küresel finans piyasalarındaki gelişmelere bağlı olarak bu politikalar değişmektedir. Xi Jinping ilk döneminde finansal akışın liberalleşmesi yanlısıyken, ikinci döneminde sermaye kontrollerini daha da sıkılaştırma yanlısı bir tutum almıştır.

Çin devletinin kapitalist reformasyonu sadece ekonomik ve siyasi alanda değil bunların bir uzantısı olacak şekilde askeri alanda da gerçekleşmiştir. Deng döneminde başlayan ekonomik reformlar Çin ordusunun maddi kapasitesini arttırmış; Xi Jinping ise iktidara geldikten sonra Çin ordusunu dünyanın önde gelen ordularından biri haline getirmek üzere bir askeri modernizasyon hamlesi başlatmıştır (Char ve Bitzinger, 2016). Bu modernizasyon hamlesinin birinci ayağı, Xi Jinping'in ordu içerisindeki yolsuzlukla mücadele girişimidir. Diğer ayağı ise, profesyonelleştirme ve yönetsel ve operasyonel reformlar ile askeri güç ve savunma kapasitesinin Çin'in bölgesel krizlere müdahalesini mümkün kılacak şekilde artırılmasıdır. Xi Jinping'in

⁸ RMB (Renminbi) Çin'in resmi para birimi olan Yuan'ın kısa adıdır.

ordu içindeki yolsuzluk soruşturmaları aynı zamanda ordu üzerinde mutlak bir sivil hâkimiyet kurmasını ve parti veya devlet içerisindeki potansiyel rakiplerine karşı önlem almasını sağlamıştır. Her ne kadar Xi Jinping, ABD ile ilişkilerinde çatışmadan kaçınan bir söylem geliştirmiş olsa da Çin ordusu, ABD'nin Çin'in kıyı bölgelerindeki askeri izleme faaliyetlerine karşı hamleler geliştirmekte, ABD ve Çin ordusu arasında bölgesel anlamda bir rekabet yaşanmaktadır (Char ve Bitzinger, 2016).

Grafik 1. Çin'e Gelen ve Çin'den Kaynaklanan Doğrudan Yabancı Yatırımların Çin GSYİH İçindeki Payının Yıllara Göre Değişimi

Kaynak: Dünya Kalkınma Göstergeleri, Dünya Bankası

Çin'in askeri kapasitesinin dönüşümüne dair bir diğer nokta ise Çin'in silah sanayisinin ve ticaretinin dönüşümüdür. Zhifan Lou (2017), Çin'in silah ticareti politikalarının tarihsel gelişimini incelemiş ve 2000'li yıllardan itibaren Çin'in silah ticareti konusunda bölgesel değil küresel bir ajanda geliştirdiğini ancak bunun ABD'nin çekilmesi ile oluşan boşluğu doldurmak olarak değil Asya ve Afrika başta olmak üzere ABD'nin görece olarak zayıf olduğu bölgelerde Çin'in siyasi nüfusunun artırma arayışı olarak okunması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte 1978'den itibaren, Çin'in silah ticaretinde ideolojik tercihlerden ziyade ekonomik karlılık arayışının baskın gelmeye başladığını da ortaya koymuştur.

Bu dönemdeki dönüşümler ayrıca ABD ve Batı ile olan ilişkilere de yansımış, özellikle Xi Jinping ilk döneminde 'büyük güçler arasındaki yeni ilişkiler' söylemi üzerinden Çin'in küresel düzendeki etki alanını genişletirken mevcut güçlerle çatışmadan kaçınmaya çalışmıştır. Xi Jinping, ABD ve Avrupa Birliği başta olmak üzere büyük güçlerle yeni ilişkiler konseptini 2013'te Obama ile olan görüşmesinde şu ilkeler üzerinden açıklamıştır; bunlar, karşı karşıya gelmekten ya da çatışmadan

kaçınma, karşılıklı saygı ve karşılıklı kazanca dayalı bir işbirliğidir (Gottwald ve Bersick, 2015). Buna göre Çin'in ABD ile arasında özellikle belli başlı ekonomik ve askeri alanlarda oluşmuş olan gerilimler bir meydan okumaya en azından şimdilik dönüşmemekte mevcut dünya sistemi içerisinde sınırlı da olsa bir uyum aranmaktadır.

1978'de başlayan tüm bu kapitalistleşme süreci Çin için her zaman başarı hikâyeleri getirmemiştir. Hem 1980'lerde hem de 1990'lardaki yüksek ekonomik büyüme oranlarını özellikle 1997 finansal krizi olmak üzere sarsıcı krizler takip etmiş ve Çin bu kriz dönemlerinde ekonomik daralmaya girmiştir. Her ne kadar Çin, 2008 krizinden en az etkilenen ekonomik güçlerden biri olsa da mevcut büyüme hızı yavaşlamakta ve bu büyümenin sürdürülebilirliği tartışılmaktadır. Aynı zamanda Asya'da ABD'nin hegemonik gücünde bir gerileme gerçekleşmiştir. Bu koşullar altında Çin, hem ekonomik büyümesinin sürdürülebilirliğine daha sağlam bir temel kazandırmak (Zhang, 2017) hem de ABD'nin gerilemesi ile açığa çıkan bölgesel güç boşluğundan yararlanmak üzere Tek Kuşak Tek Yol girişimini başlatmış ve bu bölgesel/kıtasal girişimin liderliğini üstlenmiştir.

Tek Kuşak Tek Yol girişimi ve Kapitalist Dünya Ekonomisi

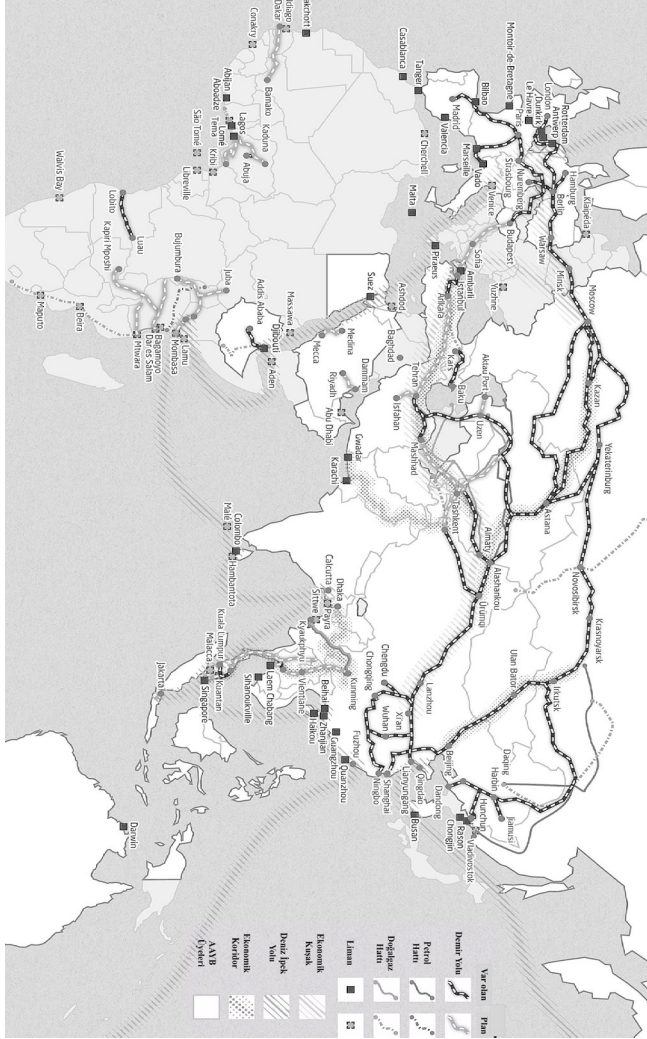
Çin'in, Asya, Avrupa ve Doğu Afrika bölgelerini tek bir ekonomik ortak alan olarak bütünleştirmeyi amaçlayan devasa ölçekli ulaşım ve altyapı projelerini içeren Tek Kuşak Tek Yol girişimi, 2010 yılında hazırlanmaya başlanmış ve 2013'de Xi Jinping tarafından resmi olarak duyurulmuştur (Fei, 2017). Girişimin resmi eylem planına göre; Çin devletinin tek kuşak tek yol girişimi Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının beş ayrı rota ile hem karadan hem de denizden birbirlerine bağlantılanmalarına katkı yapacaktır.

Bu girişimin dünya kapitalizminin yeniden yapılandırılması bağlamındaki öneminden önce ve bununla da bağlantılı olarak Çin'in bu girişiminin arkasındaki ekonomik motivasyonlar nelerdir? Hong Yu'ya göre (2017) ilk olarak Çin, kendi topraklarında aşırı yoğunlaşmış üretim kapasitesini bölge ülkelerine paylaşmak ve böylece hem ekonomik alanını genişletmek ve yoğunlaşmanın getirdiği –artan işçi ücretleri gibi- olası maliyetlerden kaçınmak hem de bölge ülkeleri üzerindeki etkisini arttırmayı amaçlamaktadır. İkinci olarak bu girişimin finansmanı yoluyla Çin, dünyanın üretim merkezi olarak ve ihracata dayalı ekonomisi ile gerçekleştirdiği ancak düşük iç talep nedeniyle içeride soğulamayan büyük ölçekli sermaye birikimini devasa altyapı ve ulaşım projeleri ile yatırıma dönüşmesini ve ülke dışına çıkışını⁹ sağlamayı hedeflemektedir (Zhang, 2017). Bu girişimin ardındaki bir diğer ekonomik motivasyon ise Çin'in hem tarihsel mirası hem de izlediği kalkınma politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmış, iç karasal bölgeler

⁹ Yaklaşık bir yüzyıl önce Rudolf Hilferding'in (1981) ortaya koyduğu üzere sermaye ihracatı emperyalist politikaları teşvik eder. Bu bağlamda her ne kadar Çin, 2014 yılı itibarıyla net sermaye ihraç eden ülkeler arasına girmiş olsa da (Zhang, 2017) Çin'in sermaye ihracatının hala ABD'nin çok gerisinde olduğunu akıldta tutmak gereklidir.

ile kıyı bölgeleri arasındaki kalkınmışlık uçurumunun azaltılması ve iç bölgelerin piyasa ekonomisine entegrasyonunun sağlanmasıdır. Çin'in kıyı şehirlerinden başlayarak Batıya doğru gidecek olan bu ulaşım hatları aynı zamanda Çin'in küresel ekonomiye eklemlenmemiş olan iç karasal bölgelerinden de geçecek ve kapitalist dünya ekonomisinin genişlemesine hizmet edecektir. Her ne kadar doğrudan ekonomik bir motivasyon olmasa da bu girişimin ardındaki bir diğer amaç da ipek yolunun tarihsel kültürel anlamı üzerinden, Çin'in bölgesel liderlik iddiasına siyasal söylem olarak katkı sağlayacak olmasıdır (Yu, 2017). Girişimin tanıtımında sık sık tarihsel ipek yoluna ve Çin'in birkaç yüzyıl önceki dünya ticaretindeki üstünlüğüne atıflar yapılmaktadır. Bu örnek Karatani'nin öne sürdüğü gibi Çin'in emperyal vizyonunun geri dönüşüne işaret etmektedir.

Şekil 2. Tek Kuşak Tek Yol Tamamlanmış ve Devam Eden Projeler; Nisan, 2019
(Mercator Institutue for China Studies, 2019)

Tek Kuşak Tek Yol girişiminin dünya kapitalizmi üzerinde en temel iki etkisinden bahsedebiliriz. İlk olarak, bu girişim bir kıtasal ekonomik bütünleşme alanı yaratarak kapitalist dünya ekonomisinin genişlemesine katkı yapmaktadır. İkinci olarak ise bu girişimin finansmanının uluslararasılaştırılması yoluyla küresel sermaye için büyük ölçekli bir yatırım alanı açılmıştır. Bu bağlamda bu girişim kurulu finansal düzenle uyum içerisinde. Örneğin her ne kadar Tek Kuşak Tek Yol girişimi anlaşmasını imzalamamış olsa da bu girişimin tamamlayıcısı ve finanse edilmesi için 2015'te kurulmuş uluslararası katımlı Asya Altyapı Yatırım Bankası'nın (AAYB) kurucu üyelerinden biri de İngiltere'dir. ABD ise bu girişimi kendi finansal egemenliğine bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Obama 2015'te kongrede yaptığı bir konuşmasında, Çin'in dünyanın en hızlı büyüyen bölgesi için Amerikan şirket ve işçilerini dezavantajlı konuma sokacak kuralları koymak istediğini ve buna izin vermemeleri gerektiğini söylemiştir (Yu, 2017). ABD müttefiklerini bu bankaya katılmama konusunda baskılamasına rağmen İngiltere ve Almanya başta olmak üzere birçok ABD müttefik ülkesi bankaya ortak olmuşlardır. Bu durum ABD'nin etkileme gücünün daraldığını ortaya koyarken onun yerini Çin'in aldığını söylemek hala mümkün değildir. AAYB, Batı merkezli finansal düzene yönelik Çin'in bir meydan okuması olmanın ötesinde, bir yandan Çin'in ticari ve jeopolitik çıkarlarını geliştiren ama aynı zamanda Batı tarafından kurulmuş küresel finansal rejimle tamamen bütünleşik bir bankadır. Dahası Guiseppa Gabusi'ye göre (2017) bu bankanın varlığından esas kazançlı çıkan Çin değil, liberal düzende yeni ittifaklar kurarak kendini yeniden var eden küresel finans düzenidir.

Tablo 2. Asya Altyapı Yatırım Bankasında En Çok Pay Sahibi Olan 12 Ülke, Nisan 2019

Ülke	Katılım Tarihi	Pay (Milyon Dolar)	Ortaklık Payı (%)
Çin	25.11.2015	29780	30,9
Hindistan	11.01.2016	8367	8,7
Rusya	28.11.2015	6536	6,8
Almanya	25.11.2015	4484	4,7
G. Kore	25.11.2015	3739	3,9
Avustralya	25.11.2015	3691	3,8
Fransa	16.06.2016	3376	3,5
Endonezya	14.01.2016	3361	3,5
İngiltere	25.11.2015	3055	3,2
Türkiye	15.01.2016	2610	2,7
İtalya	13.07.2016	2572	2,6
Suudi Arabistan	19.02.2016	2545	2,6

Kaynak: AAYB resmi web sitesi (aiib.org)

Şu ana kadar (Nisan 2019) 70'in üzerinde ülke AAYB'na ortak olmuşlardır. Avrupa ülkelerinin toplam ortaklık payı yaklaşık %22'dir. Tek Kuşak Tek Yol girişiminin ana hedeflerinden birisi alım gücü yüksek Avrupa ülkeleri ile aşırı üretim sorunu yaşayan Çin'in ekonomik bütünleşmesini arttırmaktır. Bununla birlikte bu girişim Avrupa Birliği yatırım planlarına da katkı sunmaktadır (Lim, 2016:123). Avrupa'da özellikle karasal ve orta ve doğu Avrupa ülkelerinin, Tek Kuşak Tek Yol girişiminin yaratacağı taşımacılık üzerindeki maliyetlerin azalmasından önemli ölçüde ekonomik getiri elde edileceğini hesaplayan çalışmalar vardır (Herrero ve Xu, 2017). Bu bağlamda Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri de bu girişime olumlu bakmaktadır. Çekya, Polonya, Romanya, Slovakya, Litvanya, Yunanistan, Bulgaristan, Hırvatistan, Macaristan, Arnavutluk, Bosna-Herkes, Karadağ, Türkiye¹⁰ ve Mart 2019 itibariyle İtalya AAYB ortaklığının ilerisine geçerek, Çin ile Tek Kuşak Tek Yol girişiminin geliştirilmesi üzerine karşılıklı mutabakat anlaşması imzalamışlardır. Bu ülkeler altyapı yatırımları için dış kaynak arayışında olan ülkelerdir ve bu anlaşma ile Çin'den aldıkları kredi ile liman, demiryolu ve benzeri altyapı projelerini inşa etmeyi ve kendi altyapı yatırımlarını Kuşak ve Yol girişimi ile uyumlu olarak geliştirmeyi planlamaktadırlar. İngiltere, Almanya ve Fransa ise AAYB'daki etkin konumlarına ve girişime olan desteklerine karşın bağlayıcılığı olmasa da böylesi bir siyasal anlaşmadan kaçınmaktadırlar.

İpek Yolu Ekonomik Kuşağı girişimi ilk açıklandığında Rusya bunu Avrasya Ekonomik Birliği'ne bir rakip olarak değerlendirmiş ve şüpheyle yaklaşmış (Lim, 2016) ancak süreç içerisinde girişimi en çok destekleyen ve en çok işbirliği yapan ülkelerden biri olmuş, Tek Kuşak girişimini Avrasya bölgesinin yatırım ve ticaret faaliyetlerini geliştirecek önemli bir araç olarak görmüştür (Timofeev, Lissovlik ve Filippova, 2017). Rusya bu girişimin özellikle kaynak bakımından zengin ancak nüfusu az olan Sibirya bölgesinin batıdaki ekonomik merkeze entegrasyonu arttırma potansiyeli ile ilgilenmektedir. Altyapı yatırımlarının ilerlemesine paralel olarak Çin firmaları, Rusya ve Orta Asya'dan tarım arazileri, doğal gaz ve petrol sahaları ve maden hakları satın almakta veya kiralamaktadır (Zhang, 2017). Girişimin en çok ilerleme kaydettiği Orta Asya bölgesinde Çin'in ekonomik etkisi genişlemektedir.

Bu girişime Asya'da en kuşkulu bakan ülke olan Hindistan, Çin'in girişimi karşısında ikircikli bir tutum almaktadır. Bir taraftan altyapı yatırımları ile başta bölge içi düşük ticaret hacmini arttırma ve Donald Trump'ın ABD içerisinde bilgi teknolojileri sektörüne destek vaadi sonrası Hindistan'ın bölgesel işbirliğini geliştirme arayışı olmak üzere (Jeganaathan, 2017) yaratılacak ekonomik çıktıları desteklerken diğer taraftan Çin'in bölgesel lider konumunun güçlenmesini endişe ile karşılamaktadır (Jacob, 2017). İki ülke arasındaki esas sorun Çin'in Pakistan

¹⁰ Türkiye ve Çin 14 Kasım 2015 tarihinde 'İpek Yolu Ekonomik Kuşağının, 21. Yüzyıl Denizdeki İpek Yolunun ve Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Zaptı'nı imzalamışlardır. Bu mutabakat zaptı 15 Kasım 2017 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Mutabakat temel olarak, politika eşgüdümünü, ortak altyapı geliştirme girişimlerini, iki ülke arası serbest ticareti, ticarete yerel para birimlerinin kullanımını yaygınlaştırılmasını ve bilimsel ve kültürel işbirliğini öngörmektedir.

ile geliştirdiği Çin-Pakistan Ekonomik koridoru girişimidir. Bu girişim Kuşak ve Yol'un şu ana kadarki en yüksek sermayeli yatırımı olmuştur ve çatışmalı Keşmir bölgesinden geçmektedir.

İran, her ne kadar finansal entegrasyon konusunda sorunlar olsa da bu girişimi dünya ekonomisindeki konumunu geliştirmek için bir fırsat olarak görerek desteklemektedir (Shariatinia ve Azizi, 2017). İran, 2012 yılında petrol satışlarında RMB'nin de kullanılabilceğini kabul etmiş ve 2017 itibariyle Çin, İran petrolünün en büyük alıcısı haline gelmiştir. Aynı zamanda İran, coğrafi olarak Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşması planlanan ağın zorunlu geçiş noktasıdır. Dolayısıyla İran Kuşak ve Yol'un en önemli paydaşlarından. Buna rağmen Kasım 2018'de tekrarlanan ABD'nin İran ambargosu sonrasında Çin petrol alımını önce durdurmuştur sonrasında ise kısıtlı olarak devam ettirmektedir.

Sonuç

Tek Kuşak Tek Yol girişimi amaçları ve sonuçları ile dünya sisteminde hegemonyanın dönüşümü arasında ilişki kuran çalışmaları iki grup altında toplamak mümkündür. Devletleri ana aktör alan ve ekonomik süreçleri devletlerin güç arayışının bir uzantısı olarak gören bir yaklaşımla, Çin'in bu girişimi, ABD'nin yerine geçmeye yönelik bir emperyal proje olarak ele alınabilir. Örneğin Changhoon Cha (2017), Tek Kuşak Tek Yol girişimini, küresel jeopolitik alanının dönüştürülmesini amaçlayan, Çin'in 21. yüzyıldaki güç arayışının bir ifadesi olarak ele almış ve bu girişim ile ABD'nin II. Dünya Savaşı öncesi ve başta Marshall Planı olmak üzere savaş sonrası dış politikasıyla benzerlikleri vurgulamıştır. Buna göre bu girişim öncelikli olarak emperyal ve jeopolitik temelli bir devlet stratejisidir ve ABD hegemonyasına alternatif üretme amacındadır. Bu görüş aynı zamanda ABD siyasal elitinin girişime yönelik genel tutumuyla da örtüşmektedir. Bu yaklaşımı savunanlar girişimin ekonomik açıdan verimsiz olduğu tezinden hareketle asıl amacının altyapı projelerinin ve doğal kaynak işletmelerinin Çin şirketlerince ele geçirilmesi ve paydaş ülkeleri Çin'e siyasi olarak bağımlı kılma arayışı olduğunu savlamaktadırlar.

Yine devlet merkezli karşı görüşe göre ise Çin'in bu girişimdeki liderliği genellikle, *bağlantılandırıcı liderlik* ismiyle bir tür hegemonik amaçlı olmayan yumuşak ve gevşek bir liderlik olarak ortaya koyulmaktadır (Andornino, 2017). Buna göre Çin, bu girişime diğer ülkelerin desteğini çekmek için karşılıklı kazanç durumu yaratmaya çalışmaktadır ve mevcut düzen içindeki siyasal yapılarla uyum içeresindedir. ÇKP'nin Tek Kuşak Tek Yol'un siyasi amaçlarına yönelik resmi tutumu da bu görüşe yakındır.

Bu girişimi salt jeopolitik strateji ve devletlerarası güç mücadelesinin bir aracı olarak ele almanın neden yanlış olduğunu hegemonik döngülerden bahsederken göstermeye çalışmıştık. Dahası bu girişimin jeopolitik yönü küresel ölçekte bir meydan okumaya değil, bölgesel bir rekabete işaret etmektedir. Çin, ABD'den de

önce bölgesel birleşmenin liderliği için Hindistan ve Rusya ile rekabet halindedir ve hala kendi iç bölgesel çelişkilerini aşamamıştır. Çin'in kendi bölgesel çelişkileri sadece iç ve kıyı bölgeleri arasındaki gelişmişlik uçurumundan ibaret değildir aynı zamanda coğrafi büyüklüğü ve siyasal parçalı yapısı ile de bağlantılı farklı milliyetçilikler ve etnik isyanlar bölgesel bütünlüğünü engellemektedir. Karataşlı ve Kumral'a göre (2017) bu durum Çin'in yeni bir hegemonik güç olarak yükselişinin önündeki en önemli kısıtlamalardan birisidir. Her ne kadar resmi planda yer almasa da Tek Kuşak Tek Yol'un siyasal amaçlarından biri de bu ülke içi birliğin güçlendirilmesi olması muhtemeldir. Sonuç olarak bu girişim salt jeopolitik bir strateji olmadığı gibi siyasal vizyonu da küresel değil ne kadar geniş olarak tanımlansa da bölgesel olarak sınırlıdır ve de başta Çin'in yavaşlama eğiliminde olan büyüme hızını koruma arayışı olmak üzere ekonomik motivasyonlardan bağımsız olarak ele alınamaz.

Jeopolitik devlet merkezli yaklaşımın karşısında, devlet politikalarını ekonomik süreçlerin ve hâkim sınıfların yönetiminin bir uzantısı olarak ele alan, genellikle Marksist literatürden beslenen karşı yaklaşımlar ise bu girişimi küresel kapitalizmin yeniden yapılanması için bir hamle olarak görür. Buna göre yeni ipek yolunun vizyonu bir jeopolitik manevra olmaktan çok ekonomik kaygılara dayalı bir mekânsal düzenlemedir (*spatial fix*). Arrighi'nin öngörülerinden yola çıkarsak Çin'in liderliğindeki bu girişim, geniş bir coğrafi alanda barışçıl bir bütünleşme yaratacak ve insan ve malların taşıma maliyetlerini düşürerek, ekonomik anlamda mevcut dünya sisteminin daha eşitlikçi bir yere evrilmesine katkı yapacaktır. Bu bağlamda bu girişim, emeğin ve doğanın yeniden üretim maliyetlerinin Çin merkezli olası yeni hegemonya rejimince içselleştirilmesinin bir öncül adımı olarak görülebilir. Ancak gelinen nokta da hem Çin devletinin yükselen işçi hareketlerine yönelik baskıcı tutumu hem de girişimin sermaye birikimini merkeze alması böylesi bir iyimserliğe ters düşmektedir.

Arrighi'nin yaklaşımının yine Marksist bir eleştirisi ise Tek Kuşak Tek Yol girişimini mekânsal düzenleme üzerinden ve çevresel yıkım yoluyla sermaye birikiminin devamlılığını sağlamayı amaçlayan bir neoliberal proje olarak ele alır. Örneğin, Tim Summers'a göre (2016) kentsel noktaları birbirine bağlayan ağlar biçiminde ifade bulmuş olan, kapitalist kalkınmacı fikirlerin yeniden üretiminde içkin olan mekânsal paradigmlar, yoğunlaşmış küreselleşme koşulları altındaki güncel politik ekonominin hâkim bir özelliğidir. Ona göre, Avrasya kıtası boyunca yükselen altyapı inşasının arkasında yatan motivasyonlar öncelikli olarak ekonomik ve ticaridir; Çin'in küresel kapitalist ekonominin yeniden üretiminde oynadığı rolün mantığıdır. Bu mantığı takip edersek, bu girişim ile Çin, ABD'ye alternatif bir hegemonya rejimi kurmaktan çok mevcut düzenin ve hâkim birikim rejiminin devamlılığı için kaynaklarını seferber etmektedir. Bu açıklama biçiminin en büyük zayıflığı girişimin hiçte iktisadi mantıkla örtüşmeyen yanlarının olmasıdır. Güzergâhlar ve yatırımlar en kârlı olacak şekilde değil ekonomik çıktılar ile siyasal

bütünleşmenin aynı anda geliştirilebileceği şekilde planlanmaktadır. Yatırımların sonucunda oluşan kârlar ise büyük oranda Çinli şirketlerin elinde yoğunlaşmaktadır. Dahası tüm projenin kâğıt üzerinde sekiz trilyon dolar değerine varabilen devasa büyüklüğüne rağmen çeyreğinden çok daha az bir miktarı hayata geçirilebilmiştir. Ölçeklediğimizde, girişimin dünya kapitalizminin büyüme hızını korumasına ve uluslararası sermayenin yatırıma dönüşmesine yapabileceği katkı oldukça mütevazıdır. Sonuç olarak Tek Kuşak Tek Yol girişimini kapitalist dünya sisteminin dönüşümü ile ilişkilendirebilmek için yukarıda değindiğimiz siyasal ve ekonomik süreçleri bir bütün olarak ele alabilecek bir yaklaşıma başvurmamız gerekmektedir.

Karatani'nin önerdiği kesintili ve tekrar eden hegemonik döngüleri dayalı analitik çerçeveyi kullanarak, Çin merkezli hegemonya dönüşümü ve Tek Kuşak Tek Yol girişimi arasında ilişki kuran tüm bu ekonomi ve devlet merkezli yaklaşımları bir bütün olarak ele almamız mümkündür. Buna göre, 1990'lerden itibaren, ABD hegemonyasına doğrudan bağımlı ekonomik olarak liberal, devlet yapısı olarak ise egemen ulus-devletlere dayalı düzen pratik olarak sona ermiştir. Dünya tarihinin ekonomik olarak merkantilist, siyasal yapılar bağlamında ise (çoklu) emperyalist aşamasına geçilmiştir. Bu dönemin en belirgin karakteristiği, ulus-devletlerin bir araya gelerek emperyal karakterde ulus-üstü siyasal yapılar oluşturmaya eğilimli olmasıdır. Bu yapıların emperyal karakteri ise siyasal ve gerektiğinde askeri güçlerini, yerel sermayelerinin kârlılığını güvence altına alacak bölgesel girişimler için kullanmasından gelmektedir. Çin'in Tek Kuşak Tek Yol girişimi de bu bağlamda emperyal karakterde bir bölgesel siyasal birliğin kurulmasına ve başta Çin sermayesi olmak üzere bu bölgesel birliğe katılan ülkelerin sermayelerinin değerlendirilmesine ve kârlılığını sürdürmesine katkı yapmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Çin'in ekonomik ve siyasal genişlemesi ne mevcut düzene bir total meydan okuma ne de onunla tam uyum sağlama olarak anlaşılabilir. Başta dünya sisteminin merkez ülkeleri olmak üzere, tüm dünyada merkantilist-emperyalist politikalar yaygınlaşır ve bu karakterdeki siyasal hareketler iktidara gelirken, Çin de bu sistemik baskı karşısında kendi payına düşen rolü oynamaktadır. Sonuç olarak bu girişim, yeni bir hegemonya kurma arayışının değil, aksine bir hegemonyanın olmadığı ve yakın zamanda muhtemelen yenisinin kurulamayacağı bir dünya sistemine uyum sağlama arayışının bir parçasıdır.

Kaynakça

- Andornino, G. B. (2017) "The Belt and Road Initiative in China's Emerging Grand Strategy of Connective Leadership", *China and World Economy*, 25(5): 4-22.
- Arrighi, G. (2007) *Adam Smith in Beijing: Lineages of the 21st Century*, Londra: Verso.
- Arrighi, G. (2010) *The Long Twentieth Century: Money, Power, and the Origins of Our Times*, Londra: Verso.
- Bergesen, A. (1984) "The Critique of World-System Theory: Class Relations or Division of Labor?", *Sociological Theory*, Cilt 2: 365-372.

- Brenner, R. (1977) "The Origins of Capitalist Development: A Critique of Neo-Smithian Marxism", *New Left Review*, 104: 25-92
- Cha, C. (2017) "China's Westward March : Strategic Views of One Belt, One Road", *The Korean Journal of International Studies*, 15(3): 483-500.
- Char, J. ve R. A. Bitzinger (2016) "Reshaping the People's Liberation Army since the 18th Party Congress: Politics, Policymaking, and Professionalism", *Journal of Strategic Studies*, 39(5-6): 599-607.
- Dierckx, S. (2015) "China's Capital Controls: Between Contender State and Integration Into the Heartland", *International Politics*, 52(6): 724-742.
- Fei, D. (2017) "Worlding Developmentalism: China's Economic Zones Within and Beyond its Border", *Journal of International Development*, 29(6): 825-850.
- Gabusi, G. (2017) "Crossing the River by Feeling the Gold": The Asian Infrastructure Investment Bank and the Financial Support to the Belt and Road Initiative", *China and World Economy*, 25(5): 23-45.
- Gottwald, J. ve S. Bersick (2015) "The Domestic Sources of China's New Role in Reforming Global Capitalism", *International Politics*, 52(6): 779-800.
- Gulick, J. (2011) "The Long Twentieth Century and Barriers to China's Hegemonic Accession", *Journal of World-Systems Research*, 17(1): 4-38.
- Hameiri, S. ve L. Jones (2016) "Rising Powers and State Transformation: The case of China", *European Journal of International Relations*, 22(1): 72-98.
- Herrero, A. G. ve J. Xu (2017) "China's Belt and Road Initiative: Can Europe Expect Trade Gains? ", *China and World Economy*, 25(6): 84-99.
- Hilferding, R. (1981) *Finance Capital: A Study of the Latest Phase of Capitalist Development*, Londra, Boston ve Henley: Routledge and Kegan Paul.
- Jacob, J. T. (2017) "China's Belt and Road Initiative: Perspectives from India", *China and World Economy*, 25(5): 78-100.
- Jeganaathan, J. (2017) "'OBOR' and South Asia: Can India and China Cope with the Emerging 'New Normal' in the Region?", *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences*, 10(2): 161-178.
- Karatani, K. (2014) *The Structure of World History: From Modes of Production to Modes of Exchange*, Durham: Duke University Press.
- Karataşlı, S. S. ve S. Kumral (2017) "Territorial Contradictions of the Rise of China: Geopolitics, Nationalism and Hegemony in Comparative-Historical Perspective", *Journal of World-Systems Research*, 23(1): 5-35.
- Lim, W. X. (2016) "China's One Belt One Road Initiative: A Literature Review", T. W. Lim, H. H. Lee Chan, K. Hui-Yi Tseng ve W. X. Lim, *China's One Belt One Road Initiative* içinde, Singapur: Imperial College Press: 113-131.
- Luo, Z. (2017) "Intrastate Dynamics in the Context of Hegemonic Decline: A Case Study of China's Arms Transfer Regime", *Journal of World-Systems Research*, 23(1): 36-61.
- Shariatinia, M. ve H. Azizi (2017) "Iran-China Cooperation in the Silk Road Economic Belt: From Strategic Understanding to Operational Understanding", *China and World Economy*, 25(5): 46-61.

- Stephen, M. D. (2014) "Rising Powers, Global Capitalism and Liberal Global Governance: A Historical Materialist Account of the BRICs Challenge", *European Journal of International Relations*, 20(4): 912-938.
- Summers, T. (2016) "China's 'New Silk Roads': Sub-national Regions and Networks of Global Political Economy", *Third World Quarterly*, 37(9): 1628-1643.
- Timofeev, I., Y. Lissovnikov ve L. Filippova (2017) "Russia's Vision of the Belt and Road Initiative: From the Rivalry of the Great Powers to Forging a New Cooperation Model in Eurasia", *China and World Economy*, 25(5): 62-77.
- Vanaik, A. (2013) "Capitalist Globalisation and the Problem of Stability: Enter the New Quintet and Other Emerging Powers", *Third World Quarterly*, 34(2): 194-213.
- Wallerstein, I. (2006) *World Systems Analysis: An Introduction*, Durham: Duke University Press.
- Yu, H. (2017) "Motivation Behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank", *Journal of Contemporary China*, 26(105): 353-368.
- Zhang, X. (2017) "Chinese Capitalism and the Maritime Silk Road: A World-Systems Perspective", *Geopolitics*, 22(2): 310-331.

Veri Kaynakları

- Mercator Institute for China Studies (2019). *China creates a global infrastructure network | Interactive map of the Belt and Road Initiative*. [online] Buradan ulaşılabilir: <https://www.merics.org/en/bri-tracker/interactive-map> [erişim tarihi 15 Nisan 2019].